VAIKŲ, GYVENANČIŲ GLOBOS NAMUOSE IR PILNOSE ŠEIMOSE, SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ EMPIRINIS TYRIMAS

Rita Raudeliūnaitė, Renata Paigozina
Mykolo Romerio universitetas, Socialinės politikos fakultetas

Įvadas

Pastaruoju metu mūsų šalyje vis daugiau dėmesio skiriama globos namų vaikų socialinei integracijai į visuomenę. Tam turi reikšmės ir priimti Vaiko teisių apsaugos pagrindų (1996), Vaiko globos (1998) įstatymai, Vaiko globos organizavimo nuostatai (2002), Našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų rėmimo ir integravimo į visuomenę 2005–2008 m. programa (2004), akcentuojantys būtinybę mažinti šių vaikų socialinę atskirtį ir padėti jiems sėkmingai adaptuotis socialinėje aplinkoje.

Šiame kontekste nemažai vietos tenka asmens socialiniams įgūdžiams. Socialinių įgūdžių susiformavimas įgalina asmenį valdyti socialines situacijas, efektyviai spręsti gyvenimiškas problemas, sėkmingai adaptuotis naujoje besikeičiančioje aplinkoje bei atitinkamai veikti aplinką ar net ją keisti (Mehl, 1995; Hargie, 1997; Merrell, Gimbel, 1998 ir kt.). Taigi socialinių įgūdžių ugdymas pagerintų asmens socialinio funkcionavimo galimybes, leistų jam efektyviau dalyvauti visuomenės gyvenime. Todėl neatsitiktinai nemažai autorių (Vorria, Wolkind ir kt, 1998; Braslauskienė, 2000; Radzevičienė, 2003, Samošonok, 2009), nagrinėjančių globos namų vaikų socialinę ir edukacinę situaciją, pabrėžia socialinių įgūdžių ugdymo aktualumą, kaip svarbų asmens socialinės integracijos veiksnį. Antra vertus, daugelis iš jų nurodo ir kai kuriuos socialinių įgūdžių trūkumus, apsunkinančius šių vaikų integraciją į socialinę aplinką.

Nors po nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje globos namuose gyvenančių vaikų integracijos į visuomenę srityje įvyko esminių pokyčių (globos namų vaikai integruojami į bendrojo lavinimo mokyklas, kuriama „šeimyninio“ tipo socialinė-edukacinė aplinka ir kt.), tačiau, dirbant su tėvų globos netekusiais vaikais, ryškėja vis dar neefektyvi ugdymo sistema bei nesukurta tinkama edukacinė bei psichologinė aplinka, būtina socialiniams įgūdžiams formuoti ir globotiniams rengti savarankiškam gyvenimui (Braslauskienė, 2000, Kvieskienė, Indrašienė 2008; Samašonok, 2009 ir kt.). Be to, mokslinių tyrimų analizė rodo, kad socialiniams įgūdžiams globos namuose ugdyti kol kas neskiriama pakankamai dėmesio.

Kita vertus, analizuojant mokslinius tyrimus, paaiškėjo, kad Lietuvoje globos namų vaikų socialinių įgūdžių problema mažai nagrinėta. Kai kurie mokslininkai, savo tyrimo dalyku pasirinkę globos namų vaikų socialinės adaptacijos problematiką, nagrinėja tik kai kuriuos socialinių įgūdžių aspektus: bendravimo įgūdžių ugdymo efektyvumą (Goštautas, Pakrosnis ir kt. 2005), vaiko emocinę raidą, netekus tėvų, ir edukacinės aplinkos įtaką jų elgsenos ir emocijų raiškos kaitai (Radzevičienė, 2006; Pileckaitė-Markovienė, Lazdauskas, 2007), savęs vertinimo, mokyklinės adaptacijos, bendravimo, bendradarbiavimo problemas (Braslauskienė, 2000; Čepulienė, Pakrosnis, 2008; Samošonok, 2009 ir kt.). Todėl tikslinga atlikti tyrimą, kuris atskleistų globos namų ugdytinių socialinių įgūdžių raiškos ypatumus, o jų pagrindu būtų galima konstruoti šių vaikų socialinių įgūdžių ugdymo galimybes.

Tyrimo tikslas – atskleisti vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialinių įgūdžių ypatumus.

Uždaviniai: teoriškai pagrįsti pasirinktus socialinius įgūdžius; išryškinti vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialinių įgūdžių raiškos panašumus ir skirtumus.

Tyrimo metodai

Teoriniai. Mokslinės literatūros tyrimo tema analizė, vertinimas ir apibendrinimas padėjo išskirti socialinius įgūdžius, užtikrinančius asmens veiksmingą socialinę sąveiką, bei sudaryti tyrimo instrumentus.

Empiriniai. Vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, apklausos raštu metodas (instrumentas – originalus klausimynas), kuriuo siekta išsiaiškinti minėtų vaikų *bendravimo*: percepcinių (bendravimo situacijos pažinimo ir įvertinimo), komunikacinių (kontakto užmezgimo, verbalinio ir neverbalinio kontakto palaikymo), interakcinių (empatijos, konfliktų sprendimo), taip pat *veiklos ir bendradarbiavimo* (veiklos organizavimo, veiklos rezultatų vertinimo, dalyvavimo grupės veikloje) įgūdžių raiškos ypatumus.

Klausimyno pirmąja dalį sudarė du socialinių įgūdžių blokai, išreiškiantys atskirų socialinių įgūdžių turinį: pirmasis blokas apėmė bendravimo, antrasis blokas – veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžius. Vertinimo *kriterijumi* laikytas įgūdžius išreiškiančių

empirinių elgesio apraiškų pasireiškimo stabilumas. Vaikų klausta, ar dažnai jiems pasiseka atlikti klausimyne nurodytus veiksmus, išreiškiančius atskirus socialinius įgūdžius. Jų atliekamų veiksmų dažnumas įvertintas keturių balų rangine skale. Antrąją klausimyno dalį sudarė demografinis blokas, skirtas klausimams apie respondentų amžių, lytį, gyvenamą vietą. Vartota nominalinė skalė.

Statistiniai. Faktorių analizė leido pagrįsti išskirtų socialinių įgūdžių ir jų empirinių apraiškų svarbumą; aprašomosios statistikos metodai (dažnių pasiskirstymo analizė). Siekiant palyginti tiriamųjų grupių (globotinių ir pilnose šeimose gyvenančių vaikų) socialinių įgūdžių ypatumus, taikytas Chi kvadrato kriterijus. Surinktų duomenų statistinė analizė atlikta SPSS (Statistical Package for Social Science) programinės įrangos 12.0 versija.

Ištirta 105 dvylikos–šešiolikos metų globos namų ugdytiniai, gyvenantys Anykščių, Ukmergės, Varėnos, Kauno rajonų globos namuose ir 113 to paties amžiaus vaikų, gyvenančių minėtų rajonų pilnose šeimose. Tyrimas vyko 2008 m. rugsėjo–spalio mėnesiais.

Teorinis tyrimo pagrindimas

Daugelis tyrinėtojų socialinius įgūdžius apibrėžia kaip asmens gebėjimą efektyviai funkcionuoti įvairiuose veiklos lygiuose bei socialinėse sąveikose, kai efektyvumas pripažįstamas ne tik paties individo, bet ir kitų individų (Argyle, 1996; Rose-Krasnor, 1997; Lekavičienė, 2000 ir kt.). Todėl neatsitiktinai mokslinėje literatūroje socialiniai įgūdžiai dažniausiai siejami su asmens santykiais su kitais žmonėmis, veikla. Be to, tarpasmeninių santykių srityje išskiriami du tarpusavio sąveikos aspektai – tai žmonių betarpiškų ryšių aspektas, siejamas su tarpusavio santykius reguliuojančiais bendravimo įgūdžiais, ir bendradarbiavimas – tarpusavio sąveika, siekiant bendro tikslo, veikiant, dirbant kartu. Pastarasis aspektas siejamas ir su veiklos įgūdžiais. Beje, kai kurie autoriai (Hinde, 1995, Bukowski, Rubin, Parker, 2001 ir kt.) veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžius išskiria kaip atskirą socialinių įgūdžių sritį. Todėl nustatant vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialinių įgūdžių turinį, išeities tašku pasirinktos santykių su kitais žmonėmis ir veikla sritys, leidusios išskirti bendravimo, veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžius.

Bendravimo įgūdžiai rodo tiesioginius žmonių ryšius, nusako asmens gebėjimą kurti ir palaikyti pozityvius tarpusavio santykius. Daugelis tyrinėtojų (Suslavičius, 1998; Želvys, 1995; Андреева, 1997; Aukštkalnytė, 2000; Almonaitienė, Antininė, Ausmanienė ir kt., 2007; Colombero, 2004, Реан, Коломинский, 2000 ir kt.) skiria tris pagrindines bendravimo funkcijas: *percepcinę* (padedančią įvertinti sąveikos dalyvių elgesį, sąveikos sąlygas ir teikiančią galių asmeniui adekvačiai atsakyti), *komunikacinę* (padedančią keistis informacija verbaline ir neverbaline kalba), *interakcinę* (apimančią tarpusavio sąveiką, kurios pagrindu laikomi empatijos, konfliktų sprendimo įgūdžiai). Todėl, skiriant bendravimo įgūdžių grupes, buvo pasirinktos bendravimo funkcijos, padėjusios skirti *percepcinius, komunikacinius ir interakcinius* įgūdžius.

Remiantis G. M. Andrejevos (1997), J. Fiske (1997), D. Aukštkalnytės (2000) ir kt. darbais, *percepcinių* įgūdžių pagrindu laikyti *bendravimo situacijos vertinimo* įgūdžiai, apimantys partnerių, savo emocinės būsenos bei elgesio, bendravimo aplinkybių įvertinimą.

Mokslinėje literatūroje, analizuojančioje *komunikacinius įgūdžius*, atkreipiamas dėmesys į *kontakto užmezgimo* ir *kontakto* (*verbalinio ir neverbalinio*) *palaikymo* įgūdžius. Kontakto užmezgimo įgūdžių pagrindu laikomas asmens iniciatyvumas, pasireiškiantis siekimu užmegzti ryšį su kitu žmogumi (Merrell, Gimbel, 1998).

Kontakto palaikymo įgūdžiai užtikrina bendravimo tąsą. Jų pagrindu laikomas gebėjimas taikyti verbalinius ir neverbalinius bendravimo būdus, kurti ir palaikyti pozityvius tarpusavio santykius (Argyle, 1994, Grebliauskienė, 1999, Johnson, 2003; R. F. Verderber, K. S. Verderber, 1998, ir kt.).

Socialinė interakcija pasireiškia bendraujančiųjų poveikiu vienas kitam. Tarpusavio sąveika neįmanoma be empatijos įgūdžių, kurie yra daugelio sprendimų ir poelgių pamatas. D. Golemano nuomone, gebantieji įsijausti į kitų žmonių jausmus „turi geresnę socialinę „klausą“, leidžiančią geriau suvokti kitų poreikius, troškimus“ (2001, p. 64). Esant tarpasmeninei sąveikai, dažnai kyla konfliktų, kuriuos svarbu mokėti spręsti. Nekonstruktyviai sprendžiami konfliktai dažniausiai išplinta, aplenkia konfliktą sukėlusią priežastį, sprendimų būdai būna destruktyvūs (Baršauskienė, Janulevičiūtė, 1999; Гришина, 2000; Ignatavičienė 2003). *Konstruktyvūs konflikto sprendimo įgūdžiai* leidžia asmeniui susikoncentruoti ties konfliktą sukėlusia priežastimi ir spręsti kilusį konfliktą derybomis bei ieškant kompromisų.

Atsižvelgiant į minėtų autorių darbus, svarbiausi šie bendravimo įgūdžiai: percepciniai (bendravimo situacijos vertinimo), komunikaciniai (kontakto užmezgimo, verbalinio ir neverbalinio kontakto palaikymo), interakciniai (empatijos, konfliktų sprendimo).

Socialinių įgūdžių grupėje svarbi vieta tenka *veiklos ir bendradarbiavimo* įgūdžiams. *Veiklos įgūdžių* grupėje dažniausiai skiriami *veiklos organizavimo ir veiklos rezultatų vertinimo* įgūdžiai (Johnson,

Johnson, Smit, 1991; Teresevičienė, Gedvilienė, 1999). Apibrėžiant v*eiklos organizavimo v*aidmenį, laikytasi požiūrio, kad, organizuojant veiklą, visų pirma svarbu išsikelti aiškų tikslą, kaip svarbų asmens bet kurios veiklos orientyrą, padedantį kryptingai sutelkti jėgas, intensyviau veikti ir siekti rezultato. Kita vertus, ne mažiau svarbu suplanuoti konkrečias veiklas. *Veiklos rezultatų vertinimo įgūdžiai* padeda asmeniui maksimaliai įsitraukti į veiklą ir efektyviai panaudoti savo galimybes siekiant užsibrėžto tikslo.

Bendradarbiavimo įgūdžiai atspindi tarpusavio sąveiką, atsirandančią tarpusavio veikloje, siekiant bendrojo tikslo. Bendradarbiavimas yra daugiau nei buvimas kartu su kitais. Bendradarbiavimas, M. Teresevičienės (2003) nuomone, reiškia, kad dirbama išvien, sutelktomis pastangomis. Bendradarbiavimo įgūdžių pagrindu laikomi *darbo grupėje įgūdžiai*: jie padeda asmeniui susikalbėti, dalytis savo patyrimu ir pasinaudoti kitų patyrimu, siekiant bendrojo tikslo. Todėl, dirbant grupėje, svarbu pasitikėti kitais, leisti kitiems reikšti savo nuomonę, nenuvertinti kitų gebėjimų, minčių, darbų. Taip pat svarbu teikti įvairių siūlymų, domėtis, kaip kitiems sekasi atlikti darbą, siūlyti savo pagalbą, esant reikalui dalytis turimomis priemonėmis.

Atsižvelgiant į minėtų autorių darbus, svarbiausiais veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžiais laikomi veiklos organizavimo ir veiklos rezultatų vertinimo, dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai.

Būtent, šie bendravimo bei veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžiai buvo pasirinkti tirti vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialiniams įgūdžiams. Gilinantis į atskirų įgūdžių turinį, išskirtos jų konkrečios elgesio apraiškos. Mat, įgūdis dažniausiai apibrėžiamas kaip tam tikra elgesio sistema ir siejamas su asmens elgesio veiksmingumu. Siekiant pagrįsti pasirinktų įgūdžių ir juos išreiškiančių empirinių apraiškų tinkamumą, taikytas faktorinės analizės pagrindinių komponenčių metodas. Atlikta faktorinė analizė patvirtino skirtų bendravimo, veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžių ir juos išreiškiančių empirinių apraiškų reikšmingumą (faktorinė reikšmė nuo 0,5 iki 0,7).

Tyrimo rezultatai

Siekiant atskleisti vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialinių įgūdžių ypatumus, pagrindinis dėmesys sutelktas į bendravimo (percepcinius, komunikacinius, interakcinius), veiklos ir bendradarbiavimo (veiklos organizavimo, veiklos rezultatų vertinimo, dalyvavimo grupės veikloje) įgūdžius. *Vertinimo kriterijumi* laikytas įgūdžius atitinkančių empirinių elgesio apraiškų pasireiškimo stabilumas: pasireiškia labai dažnai, dažnai, retai ir labai retai. Tyrimo duomenys čia pateikiami pagal 2 stabilumo lygius: dažnai (sujungus *labai dažnai* ir *dažnai*) ir retai (sujungus *labai retai* ir *retai*).

Siekiant atskleisti *percepcinių* įgūdžių ypatumus, buvo aiškinamasi, ar dažnai vaikai vertina konkrečią bendravimo situaciją, kitų emocinę būseną bei dominuojančius jausmus ir ar prieš ką nors sakydami arba veikdami gerai pagalvoja. Palyginus percepcinius įgūdžius pagal minėtus parametrus, išryškėjo kai kurie tiriamųjų grupių vaikų skirtumai (1 lentelė).

1 lentelė. ***Globos namų ugdytinių ir vaikų iš pilnų šeimų percepcinių įgūdžių ypatumai (sk., proc.)***

Raiškos stabilumas / Empirinės įgūdžių apraiškos	Retai		Dažnai		χ^2	p
	VGN*	VPŠ*	VGN	VPŠ		
Įvertina bendravimo situacijos aplinkybes	61; 58,1	42; 37,1	44; 41,9	71; 62,9	16,67	0,00
Įvertina kitų emocinę būseną	72; 68,5	28; 24,8	33; 31,5	85; 75,2	43,76	0,00
Prieš ką nors veikdamas, gerai pagalvoja	66; 62,8	41; 36,3	39; 37,2	72; 63,7	17, 56	0,00

* VGN – vaikai, gyvenantys globos namuose; VPŠ – vaikai, gyvenantys pilnose šeimose

Lyginamoji duomenų analizė parodė, kad globos namų ugdytinių percepciniai įgūdžiai yra žymiai menkesni nei vaikų, gyvenančių pilnose šeimose ($\chi^2 = 19,81$, $p = 0,00$). Nustatyta, kad globotiniai rečiau nei vaikai iš pilnų šeimų įvertina bendravimo situacijos aplinkybes ($\chi^2 = 16,67$, $p = 0,01$), kitų emocinę būseną ($\chi^2 = 43,76$, $p = 0,00$), taip pat rečiau prieš ką nors sakydami ar veikdami gerai pagalvoja ($\chi^2 = 17,56$, $p = 0,00$). Detalesnė duomenų analizė atskleidė, kad taip retai pasielgia trečdalis tyrime dalyvavusių vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, ir daugiau nei pusė (nuo 58,1 proc. iki 68,5 proc.) globos namų ugdytinių. Tai rodo, kad globos namų vaikai stokoja tam tikro socialinio įžvalgumo. Tai gali sukelti ir kitų bendravimo problemų, nes bendravimo situacijos pažinimas, įvertinimas leidžia asmeniui geriau ją kontroliuoti ir adekvačiai atsakyti; yra tarpusavio sąveikos atsiradimo, jos palaikymo pamatas.

Tiriant vaikų *komunikacinius* įgūdžius, analizės objektu buvo pasirinkta kontakto užmezgimo bei kontakto (verbalinio ir neverbalinio) palaikymo įgūdžiai. Palyginus abiejų grupių vaikų komunikacinius įgūdžius, gauti šie rezultatai (2 lentelė).

2 lentelė. ***Globos namų ugdytinių ir vaikų iš pilnų šeimų komunikacinių įgūdžių ypatumai (sk.; proc.)***

Įgūdžių grupės	Raiškos stabilumas / Empirinės įgūdžių apraiškos	Retai		Dažnai		χ^2	p
		VGN	VPŠ	VGN	VPŠ		
Kontakto užmezgimo	Lengvai užmezga pokalbį	18; 17,2	31; 1,4	87; 82,8	82; 78,6	–	–
	Tinkamai susipažįsta su žmonėmis	59; 56,2	24; 21,3	46; 43,8	89; 78,7	21,5	0,00
	Tinkamai įsiterpia į pokalbį ar veiklą	68; 64,8	36; 31,8	37; 35,2	77; 68,2	19,1	0,00
	Esant reikalui, paprašo paslaugos ar pagalbos	50; 43,7	30; 26,6	55; 56,3	83; 73.4	20,0	0.00
	Nesijaučia nepatogiai tarp nepažįstamų žmonių	64; 61,0	43; 38,1	41; 39,0	70; 62,0	19,0	0,00
Kontakto (verbalinio ir neverbalinio) palaikymo	Aiškiai reiškia savo mintis	46; 43,8	37; 32,8	59; 56,2	74; 67,2	–	–
	Mandagiai kalbasi su kitais	60; 47,3	21; 18,6	45; 52,7	92; 81,4	21,3	0,00
	Nepertraukinėja kalbančiojo	48; 45,7	40; 35,4	57; 54,3	56; 64,6	–	–
	Atidžiai klausosi kito pašnekovo	46; 43,8	24; 21,2	59; 56,2	89; 78,8	27,1	0,00
	Nevengia akių kontakto	60; 57,2	36; 31,9	45; 42,8	77; 68,1	13,4	0,00
	Kalbėdamas pasirenka tinkamą toną ir tempą	55; 52,4	31; 27,4	50; 47,6	82; 72,6	16,8	0,02

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad abiejų grupių vaikų kontakto užmezgimo įgūdžiai menkesni nei kontakto palaikymo. Kita vertus, globos namų vaikų tiek *kontakto užmezgimo* ($\chi^2 = 18,99$ p = 0,00), tiek ir *kontakto palaikymo* ($\chi^2 = 20,94$ p = 0,00) įgūdžiai yra prastesni nei vaikų, gyvenančių pilnose šeimose. Nustatyta, kad daugiau nei pusė globotinių ir tik apie ketvirtadalis jų bendraamžių, gyvenančių pilnose šeimose, šių įgūdžių stokoja.

Konkretesnė duomenų analizė atskleidė: nors abiejų tiriamųjų grupių vaikai lengvai užmezga pokalbį su kitais žmonėmis, tačiau globos namų ugdytiniams rečiau pavyksta tinkamai susipažinti su kitais ($\chi^2 = 21,5$, p = 0,00), tinkamai įsiterpti į pokalbį ar veiklą ($\chi^2 = 19,08$, p = 0,00), rodyti iniciatyvą, kai iškyla reikalas paprašyti pagalbos ($\chi^2 = 20,02$, p = 0,00), nei vaikams iš pilnų šeimų. Taip pat globotiniai dažniau jaučiasi nepatogiai tarp nepažįstamų žmonių ($\chi^2 = 18,97$, p = 0,00).

Palyginus abiejų grupių vaikų *kontakto palaikymo* įgūdžius, paaiškėjo, kad globotiniams rečiau pavyksta mandagiai kalbėtis su kitais žmonėmis ($\chi^2 = 21,27$, p = 0,00) ir pasirinkti tinkamą kalbėjimo toną bei tempą ($\chi^2 = 16,8$, p = 0,02) nei vaikams, gyvenantiems pilnose šeimose. Taip pat nustatyta, kad globos namų ugdytiniai rečiau kontaktuoja akimis ($\chi^2 = 13,36$, p = 0,004), dėmesingai išklauso kitus ($\chi^2 = 27,05$, p = 0,00). Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, kad globos namų vaikams trūksta patirties santykiams užmegzti ir palaikyti bei socialinei informacijai apdoroti. Tai patvirtina kitų tyrėjų (Vorria, Wolkind ir kt., 1998; Braslauskienė, 2000; Samošonok, 2009) rezultatus, kad globos namų vaikai dažniau vengia naujų situacijų, dažniau linkę laukti kitų rodomos iniciatyvos, jiems sunkiau sekasi užmegzti ir palaikyti santykius su kitais žmonėmis. Kita vertus, per bendravimo aktą (asmens mokėjimą užmegzti kontaktą, jį palaikyti) kuriami tarpusavio santykiai, kurie, pasak M. Barkauskaitės (2001), yra tarpusavio sąveikos tvirtumo pagrindas. Todėl mokant vaikus kurti pozityvius tarpusavio santykius svarbu ugdyti minėtus įgūdžius.

Tiriant *interekcinius* įgūdžius, dėmesys buvo sutelktas į empatijos ir konfliktų sprendimo įgūdžius. Palyginus globos namų ugdytinių ir vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, interakcinius įgūdžius, gauti šie duomenys (3 lentelė).

3 lentelė. ***Globos namų ugdytinių ir vaikų iš pilnų šeimų interakcinių įgūdžių ypatumai (sk.; proc.)***

Įgūdžių grupės	Raiškos stabilumas / Empirinės įgūdžių apraiškos	Retai		Dažnai		χ^2	p
		VGN	VPŠ	VGN	VPŠ		
Empatijos	Atpažįsta kito žmogaus emocinę būseną	61; 58,1	39; 34,5	44; 41,9	74; 65,5	25,3	0,00
	Tinkamai atsako į jausmus	59; 56,1	17; 15,1	46; 43,9	96; 84,9	42,2	0,00
	Nelaimės ar nesėkmės atveju pasisiūlo padėti	32; 30,5	29; 17,7	73; 69,5	84; 82,3	–	–-
Konfliktų sprendimo	Aiškinasi, kodėl įvyko nesusipratimas	57; 54,3	24; 21,2	48; 45,7	89; 78,8	32,7	0,00
	Ramiai išsako savo nuomonę	63; 60,0	39; 34,5	42; 40,0	74; 65,5	25,3	0,00
	Būdamas neteisus, pripažįsta savo kaltę, atsiprašo	66; 62,9	42; 37,1	39; 37,1	74; 62,9	15,0	0,00
	Stengiasi susitarti	35; 33,3	26; 23,0	70; 66,7	87; 77,0	–	–

Tyrimo rezultatai parodė, kad abiejų grupių vaikų empatijos įgūdžiai šiek tiek menkesni nei konfliktų sprendimo. Kita vertus, tyrimo duomenų analizė atskleidė esant statistiškai reikšmingą skirtumą

tarp tiriamųjų grupių vaikų empatijos ($\chi^2 = 26,7$, $p = 0,00$) ir konfliktų sprendimo ($\chi^2 = 14,18$, $p = 0,00$) įgūdžių.

Išanalizavus duomenis apie *empatijos* įgūdžius, paaiškėjo, kad globos namų vaikų šie įgūdžiai menkesni nei jų bendraamžių, gyvenančių pilnose šeimose. Daugiau nei pusė tirtų globotinių ir tik apie ketvirtadalis pilnose šeimose gyvenančių vaikų šių įgūdžių stokoja. Nustatyta, kad globos namų vaikams sunkiau sekasi atpažinti žmogaus emocinę būseną ($\chi^2 = 25,29$, $p = 0,00$) ir tinkamai atsakyti į kito jausmus ($\chi^2 = 42,25$, $p = 0,00$) nei vaikams, gyvenantiems pilnose šeimose. Tyrimo duomenys rodo, kad ypač svarbu ugdyti globos namų vaikų gebėjimą atpažinti ir suprasti žmonių emocinę būseną ir mokytis tinkamai į ją atsakyti.

Tyrimo duomenys atskleidė, kad vaikai, gyvenantys globos namuose, pasižymi menkesniais *konfliktų sprendimo* įgūdžiais ($\chi^2 = 14,18$, $p = 0,00$) nei vaikai, gyvenantys pilnose šeimose. Daugiau nei pusė pilnose šeimose gyvenančių vaikų ir tik daugiau nei trečdalis globos namų ugdytinių moka spręsti konfliktus. Esminis skirtumas – globotiniai žymiau rečiau aiškinasi nesusipratimų priežastis ($\chi^2 = 32,7$, $p = 0,00$), ramiai išsako savo nuomonę ($\chi^2 = 25,31$, $p = 0,00$), būdami neteisūs, pripažįsta savo kaltę ($\chi^2 = 14,98$, $p = 0,002$). Todėl manytina, kad globos namų vaikai gali turėti daugiau problemų bendraudami su žmonėmis, ypač spręsdami tarpusavio santykius.

Apibendrinus bendravimo įgūdžių rezultatus, pastebėta, kad nors pilnų šeimų vaikų šie įgūdžiai labiau susiformavę nei globos namų vaikų, tačiau visiems būdinga tendencija: percepciniai įgūdžiai menkesni nei komunikaciniai ir interakciniai. Vadinasi, svarbu visiems vaikams padėti šiuos įgūdžius ugdytis.

Tiriant vaikų *veiklos* ir *bendradarbiavimo įgūdžius*, analizės objektu pasirinkti veiklos organizavimo, veiklos rezultatų vertinimo bei dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai. Globos namų ugdytinių ir vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, *veiklos organizavimo* ir *veiklos rezultatų vertinimo* įgūdžiai lyginami 4 lentelėje.

4 lentelė. ***Vaikų iš globos namų ir pilnų šeimų veiklos organizavimo ir rezultatų vertinimo įgūdžių ypatumai (sk.; proc.)***

Įgūdžių grupės	Raiškos stabilumas / Empirinės įgūdžių apraiškos	Retai		Dažnai		χ^2	p
		VGN	VPŠ	VGN	VPŠ		
Veiklos organizavimo	Išsikelia aiškų veiklos tikslą	61; 58,1	48; 42,5	44; 41,9	65; 57,5	15,3	0,00
	Išsikelia įgyvendinamą veiklos tikslą	60; 58,2	41; 36,3	45; 41,8	72; 63,7	17,6	0,00
	Moka planuoti savo veiklą	32; 30,5	38; 33,6	73; 69,5	75; 66,4	–	–
	Moka pasirinkti reikiamas priemones veiklai	30; 28,6	30; 26,5	75; 71,4	83; 73,5	–	–
	Užduotis atlieka savo noru	52; 49,6	32; 28,4	53; 50,4	81; 71,6	11,6	0,00
Veiklos rezultatų vertinimo	Supranta, kad veiklos sėkmė priklauso nuo įdėtų pastangų	44; 41,9	19; 16,8	61; 58,1	94; 83,2	20,6	0,00
	Užduotis atlieka kruopščiai	45; 42,8	37; 32,8	60; 57,2	76; 67,2	17,6	0,00
	Blogai atlikęs užduotį, ją atlieka iš naujo	79; 75,3	64; 56,7	26; 24,7	49; 43,3	–	–
	Įsivertina atliktą darbą	74; 70,5	52; 46,0	31; 29,5	61; 54	18,5	0,00

Tyrimo duomenų lyginamoji analizė atskleidė statistiškai reikšmingą skirtumą tarp tiriamųjų grupių veiklos organizavimo ($\chi^2 = 15,93$, $p = 0,00$) ir veiklos rezultatų vertinimo įgūdžių ($\chi^2 = 23,42$, $p = 0,00$). Be to, abiejų grupių vaikų veiklos organizavimo įgūdžiai geresni nei veiklos rezultatų vertinimo. Palyginus vaikų *veiklos organizavimo įgūdžiu*s, paaiškėjo, kad dauguma abiejų grupių vaikų moka planuoti veiklą ir pasirinkti tinkamas veiklos priemones. Kartu akivaizdu, kad vaikams iš globos namų kur kas rečiau pavyksta išsikelti aiškų ($\chi^2 = 15,34$, $p = 0,002$) bei įgyvendinamą veiklos tikslą ($\chi^2 = 17,62$, $p = 0,00$) nei jų bendraamžiams iš pilnų šeimų. Taip pat pastebėta, kad globotiniai rečiau nei vaikai, gyvenantys pilnose šeimose, savo noru imasi atlikti užduotis ($\chi^2 = 11,59$, $p = 0,00$). Panašūs rezultatai gauti ir palyginusias *veiklos rezultatų vertinimo įgūdžius*. Duomenys rodo, kad globotiniai rečiau veiklos sėkmę susieja su konkrečiomis pastangomis, taip pat rečiau kruopščiai atlieka užduotis ($\chi^2 = 17,57$, $p = 0,00$). Kita vertus, pastebėta panaši tendencija – daugiau nei pusė abiejų grupių vaikų, blogai atlikę užduotis, retai imasi jas daryti iš naujo. Tai rodo atsakomybės už veiklos rezultatus stygių. Vertas dėmesio ir tas faktas, kad globos namų vaikai žymiai rečiau įsivertina atliktą darbą ($\chi^2 = 18,49$, $p = 0,00$) nei tą daro jų bendraamžiai, gyvenantys pilnose šeimose. Visa tai rodo, kad globos namų vaikų veiklos organizavimo ir veiklos rezultatų vertinimo įgūdžiai yra menkesni nei jų bendraamžių, gyvenančių pilnose šeimose. Nustatyta, kad pusė globotinių šių įgūdžių stokoja. Remiantis tyrimo duomenimis, galima daryti prielaidą, kad globos namuose per mažai skiriama dėmesio šių įgūdžių ugdymui. Kai kurių autorių (Braslauskienė, 2000; Čepukienė, Pakrosnis, 2008; Samošonok, 2009 ir kt.) teigimu,

vaikų auklėjimas globos namuose, kur vyrauja pastovumas, ugdytinių veikla organizuojama pagal iš anksto parengtas programas, taisykles, daugiau apsiribojama vaikų priežiūra, per mažai skatinamas jų aktyvumas, savarankiškumas organizuojant įvairią veiklą, atliekant kuo įvairesnius socialinius vaidmenis, ugdo vaikų socialinį pasyvumą, turi neigiamos įtakos socialinių įgūdžių formavimuisi.

Vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, *dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai* lyginami 5 lentelėje.

5 lentelė. ***Globos namų ugdytinių ir vaikų iš pilnų šeimų dalyvavimo grupės veikloje įgūdžių ypatumai (sk.; proc.)***

Raiškos stabilumas / Empirinės įgūdžių apraiškos	Retai		Dažnai		χ^2	p
	VGN	VPŠ	VGN	VPŠ		
Noriai įsijungia į grupės veiklą	55; 52,4	33; 29,2	50; 47,6	80; 70,8	13,5	0.00
Teikia įvairių siūlymų, kaip atlikti užduotį	62; 59,0	48; 42,5	43; 41,0	65; 57,5	12,7	0,00
Domisi, kaip kitiems sekasi atlikti užduotį	44; 41,9	43; 38,0	61; 58,1	70; 62,0	–	–
Pasisiūlo pagelbėti kitam, jei pagalba reikalinga	43; 41,0	22; 19,5	62; 59,0	91; 80,5	16,7	0,00
Dalijasi turimomis priemonėmis	42; 40,0	41; 36,8	63; 60,0	72; 63,2	–	–
Leidžia kitiems išsakyti savo nuomonę	33; 30,5	37; 32,4	70; 69,5	76; 57,6	–	–
Tariasi su kitais	38; 6,2	38; 33,6	67; 63,8	75; 66,4	–	–
Nenuvertina žmonių (gebėjimų, minčių, darbų)	24; 21,9	27; 23,9	81; 78,1	86; 76,1	–	–
Sako komplimentus	72; 68,6	48; 42,5	33; 31,4	65; 57,5	11,7	0,00
Pasitiki kitais	55; 52,4	45; 9,8	50; 47,6	68; 60,2	9,8	0,02

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad abiejų grupių vaikų dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai yra šiek tiek geresni nei veiklos organizavimo ir veiklos rezultatų vertinimo. Kartu duomenų analizė parodė statistiškai reikšmingą skirtumą tarp vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, dalyvavimo grupės veikloje įgūdžių ($\chi^2 = 11,98$, $p = 0,00$). Duomenys atskleidė, kad dauguma globotinių ir vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, dalyvaudami grupės veikloje, leidžia kitiems išsakyti savo nuomonę, nenuvertina kitų, dalijasi turimomis priemonėmis, domisi, kaip sekasi kitiems atlikti darbą. Tačiau lyginamoji duomenų analizė parodė ir kitokią tendenciją: globos namų ugdytiniai rečiau nei jų bendraamžiai iš pilnų šeimų, dirbdami grupėje, pasiūlo savo pagalbą kitiems ($\chi^2 = 16,71$, $p = 0,001$), sako komplimentus ($\chi^2 = 11,69$, $p = 0,00$) ir pasitiki kitais ($\chi^2 = 9,83$, $p = 0,02$). Tai gali sukliudyti jiems kurti palankią veiklos atmosferą. Be to, pastebėta, kad globotiniai žymiai rečiau noriai įsijungia į grupės veiklą ($\chi^2 = 13,47$, $p = 0,004$) ir teikia pasiūlymų, kaip atlikti užduotį ($\chi^2 = 12,66$, $p = 0,005$). Tai rodo, kad globos namų ugdytinių dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai yra menkesni nei jų bendraamžių, gyvenančių pilnose šeimose. Kita vertus, daugiau nei ketvirtadalis vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, taip pat stokoja darbo grupėje įgūdžių. Todėl aktualu abiejų grupių vaikus, o ypač gyvenančius globos namuose, mokyti dirbti grupėje bendradarbiaujant.

Išvados

1. Vaikų globos namuose bendravimo įgūdžiai menkesni nei vaikų iš pilnų šeimų. Globos namų vaikai stokoja percepcinių, komunikacinių, interakcinių įgūdžių. Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių globos namų vaikų ir iki trečdalio jų bendraamžių, gyvenančių pilnose šeimose, turi sunkumų adekvačiai įvertinti bendravimo situacijos aplinkybes, užmegzti ir palaikyti kontaktus, spręsti konfliktus, atpažinti ir suprasti kito žmogaus emocinę būseną. Abiejų grupių vaikų percepciniai įgūdžiai menkesni nei interakciniai ir komunikaciniai. Komunikaciniai įgūdžiai geresni nei percepciniai ir interakciniai.
2. Ugdant vaikų globos namuose ir pilnose šeimose bendravimo įgūdžius, svarbu puoselėti percepcinius, empatijos ir konfliktų sprendimo įgūdžius, mokyti vaikus iš globos namų užmegzti ir palaikyti verbalinį ir neverbalinį kontaktą.
3. Globos namų vaikų veiklos organizavimo, rezultatų vertinimo ir dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai menkesni nei jų bendraamžių iš pilnų šeimų. Daugiau nei pusė tyrime dalyvavusių globotinių ir tik ketvirtadalis vaikų, gyvenančių pilnose šeimose, retai išsikelia aiškius ir pasiekiamus veiklos tikslus, veiklos sėkmę sieja su konkrečiomis pastangomis, kruopščiai atlieka užduotis ir įsivertina atliktą darbą. Abiejų tiriamųjų grupių vaikų veiklos rezultatų vertinimo įgūdžiai menkesni nei veiklos organizavimo ir dalyvavimo grupės veikloje. Ugdant vaikų iš globos namų veiklos ir bendradarbiavimo įgūdžius, svarbu mokyti organizuoti veiklą, įsivertinti veiklos rezultatus ir mokytis dirbti bendradarbiaujant grupėje.

Literatūra

1. Almonaitienė J., Antininė J., Ausmanienė N., Lekavičienė R., Matulienė G., Ruibytė L., Vasiliauskaitė Z., 2007, *Bendravimo psichologija*. Kaunas: Technologija.
2. Argyle M., 1996, Social skills. *Companion Encyclopedia of Psychology*. Ed. by A. M. Colman. London: Routlege.
3. Aukštkalnytė D., 2000, Būsimųjų mokytojų rengimas pedagoginiam bendravimui. *Daktaro disertacija*. Vilniaus universitetas.
4. Barkauskaitė M., 2001, *Paaugliai: sociopedagoginė dinamika*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla.
5. Baršauskienė V., Janulevičiūtė B., 1999, *Žmogiškieji santykiai*. Kaunas: Technologija.
6. Braslauskienė R., 2000, Bešeimių vaikų ugdymo ypatumai globos institucijose (socialinis ir psichologinis aspektas). *Daktaro disertacija*. Klaipėdos universitetas.
7. Bukowski W. M., Rubin K. H., Parker J. G., 2001, Social Competence: Childhood and Adolescence. <http://www.sciencedirect.com/science?> (žiūrėta 2003 04 01).
8. Colombero G., 2004, Nuo žodžių iki dialogo. *Psichologiniai asmenų tarpusavio komunikacijos aspektai*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai.
9. Čepukienė V., Pakrosnis R., 2008, Vaikų globos namuose gyvenančių paauglių psichologinio ir socialinio funkcionavimo sunkumus lemiantys veiksniai: asmenybės savybių ir gyvenimo globos namuose ypatumų sąveika. *Specialusis ugdymas*. Nr. 2 (19). P. 31–44.
10. Fiske J., 1997, *Introduction to communication studies*. London: Routledge.
11. Goleman D., 2001, *Emocinis intelektas*. Vilnius: Presvika.
12. Goštautas A., Pakrosnis R., Čepukienė V., Pilkauskienė I., 2005, Bendravimo ugdymo priemonių efektyvumas dirbant su vaikų globos namų auklėtiniais. *Specialusis ugdymas*. Nr.1 (12).
13. Grebliauskienė B., 1999, *Etapinė nerašytinių komunikacinių mokėjimų ugdymo sistema*. Vilnius: Žara.
14. Hargie D. W., 1997, Communication as Skilled Performance. *The Handbook of Communication Skills*. London and New York.
15. Hinde R. A., 1995, A suggested structure for a science of relationships. *Personal relationships*. Nr. 2. P. 1–5.
16. Ignatavičienė K., 2003, *Apie konfliktus ir jų sprendimą*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
17. Johnson L. C., 2003, *Socialinio darbo praktika: bendrasis požiūris*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
18. Johnson D. W., Johnson R. T., Smith K. A., 1991, *Active Learning: Cooperation in the College Classroom*. Edina: International Book Company.
19. Kvieskienė G., Indrašienė V., 2008, *Socialinio darbo ypatumai vaikų globos namuose*. Metodinė priemonė Vilnius: Lodvila.
20. Lekavičiene R., 2000, Socialinės kompetencijos vertinimo metodologijos modifikavimas. *Daktaro disertacija*. Vytauto Didžiojo universitetas.
21. Lietuvos Respublikos Vaiko teisių pagrindų įstatymas, 1996. Nr. I-1234. *Valstybės žinios*, 1996 04 12. Nr. 33-807.
22. Lietuvos Respublikos vaiko globos įstatymas, 1998, Nr. VIII-674. *Valstybės žinios*, 1998, Nr. 35 – 933, 2000 Nr. 58 – 1702) neteko galios 2001 07 01.
23. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimas Nr. 405. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 35-1275.
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 13 d. nutarimas Nr. 1279 „Dėl našlaičių ir tėvų globos netekusių vaikų rėmimo ir integravimo į visuomenę 2005–2008 metų programos“. *Valstybės žinios*, 2004 10 16. Nr. 152.
25. Merrell K. W., Gimpel G. A., 1998, *Social Skills of Children and Adolescents: Conceptualization, Assessment, Treatment*. London: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
26. Pileckaitė-Markovienė M., Lazdauskas T., 2007, *Šeima ir tėvų globos netekusio vaiko raida*. Vilnius: Vaga.
27. Radzevičienė L., 2003, *Vaikų, turinčių specialiųjų poreikių, psichosocialinė raida*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
28. Radzevičienė L., 2006, *Globos institucijose augančių kūdikių emocijų raida*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla.
29. Rose-Krasnor L., 1997, The nature of social competence: a theoretical review. *Social development*. Nr. 6 (1). P. 115–135.
30. Samošonok K., 2009, Globos namuose gyvenančių paauglių adaptyvaus elgesio ugdymas(is). *Daktaro disertacija*. Šiaulių universitetas.
31. Suslavičius A., 1998, Socialinė psichologija. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
32. Teresevičienė M., Gedvilienė G., 2003, *Mokymasis grupėse ir asmenybės kaita*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla.
33. Verderber R. F.; Verderber K. S., 1989, *Inter – act* (5th ed.). Belmont: Wadsworth Publishing Company.
34. Vorria P., Wolkind S., Rutter M., Pickles A., Hobsbaum A., 1998, A Comparative Study of Greek Children in Long-term Residential Group Care and Two-parent Families: Social, Emotional and Behaviuoral Differences. *Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*. Vol. 39 (2).
35. Želvys R., 1995, *Bendravimo psichologija*. Vilnius: Valstybinis leidybos centras.
36. Андреева Г. М., 1997, *Психология социального познания*. Москва: Аспект пресс.
37. Гришина Р. И., 2000, *Психология конфликта*. Санкт-Петербург: Питер.
38. Mehl J., 1995, Социальное компетентность как цель психотерапии: проблемы образа я в ситуации социального перелома. *Вопросы психологии*. Но. 5. P. 61–69.
39. Реан А. А., Коломинский Я. А., 2000, *Социальная педагогическая психология*. Санкт-Петербург: Питер.

SOCIAL SKILLS OF CHILDREN IN RESIDENTIAL CARE AND CHILDREN LIVING WITH TWO PARENTS: COMPARATIVE ASPECT

Rita Raudeliūnaitė, Renata Paigozina

Summary

For minimizing of the social exclusion of children living in residential care it is important to develop their social skills. Social skills ensure higher quality of individual's subsistence, i.e. enable the person to handle different problems of life in an effective way and successfully adapt in an ever changing environment and, more importantly, enable his/her capacity to influence or even change that environment. Thus development of social skills could improve the individual's social empowerment and facilitate more effective participation in social life. Therefore many authors investigating the social and educational position of the children in residential care identify development of social skills as an important factor driving the individual's social integration.

The aim of this article is to disclose the peculiarities of social skills of children in residential care and children living with two parents. For the accomplishment of this aim major attention was concentrated on these skills: perception (communicative situation evaluation), communication (establishment of contact, verbal and nonverbal contact), interaction (empathy, conflict handling), activity organization, evaluation of activity results, working in the group (cooperation). The analysis of factors has validated the importance of these skills (factorial weight is from 0.5 to 0.7). The survey was analyzed using the method of written inquiry. There were surveyed 105 children of the age of 12-16 in residential care and 113 children of the same age living with two parents.

The data of the research shows that the perception, communication and interaction skills of children in residential care are worse than those of children living with two parents; the perception skills of children of both groups are worse than communication and interaction skills, and communication skills are better than interaction and perception skills.

The data shows that children of both groups are more successful at the skills in the area of activity organization and cooperation than at the skills in the area of result evaluation. However, the cooperation skills of children of both groups are better than skills of activity organization and result evaluation. Besides, activity organization, results evaluation and cooperation skills of children in residential care are the poorest.

Keywords: social skills, communication skills, establishment of contact, interaction skills.

VAIKŲ, GYVENANČIŲ GLOBOS NAMUOSE IR PILNOSE ŠEIMOSE, SOCIALINIŲ ĮGŪDŽIŲ EMPYRINIS TYRIMAS

Rita Raudeliūnaitė, Renata Paigozina

Santrauka

Mažinant globos namuose gyvenančių vaikų socialinę atskirtį ir padedant jiems sėkmingai adaptuotis socialinėje aplinkoje, svarbu ugdyti jų socialinius įgūdžius. Susiformavę įgūdžiai padeda užtikrinti žmogaus būties kokybę, t. y. spręsti įvairias gyvenimiškas problemas, sėkmingai adaptuotis naujoje besikeičiančioje aplinkoje bei įgalina asmenį atitinkamai veikti aplinką ar net keisti ją. Vadinasi, socialinių įgūdžių ugdymas išplėtotų asmens socialinio funkcionavimo galias, padidintų jo potencines galimybes dalyvauti visuomenės gyvenime. Todėl neatsitiktinai nemažai autorių, nagrinėjančių globos namų vaikų socialinę ir edukacinę situaciją, iškelia socialinių įgūdžių ugdymo aktualumą, kaip svarbų asmens socialinės integracijos veiksnį.

Šio straipsnio tikslas – atskleisti vaikų, gyvenančių globos namuose ir pilnose šeimose, socialinių įgūdžių ypatumus. Pagrindinis dėmesys buvo kreipiamas į percepcinius (bendravimo situacijos vertinimo), komunikacinius (kontakto užmezgimo, verbalinio ir neverbalinio kontakto palaikymo), interakcinius (empatijos, konfliktų sprendimo), veiklos organizavimo, veiklos rezultatų vertinimo ir dalyvavimo grupės veikloje įgūdžius. Taikytas faktorinės analizės pagrindinių komponenčių metodas. Atlikta faktorinė analizė patvirtino pasirinktų įgūdžių reikšmingumą (faktorinė reikšmė nuo 0,5 iki 0,7). Taikytas apklausos raštu metodas. Ištirta 105 dvylikos–šešiolikos metų globos namų ugdytiniai ir 113 to paties amžiaus vaikų, gyvenančių pilnose šeimose.

Nustatyta, kad vaikų, gyvenančių globos namuose percepciniai, komunikaciniai, interakciniai įgūdžiai menkesni nei vaikų, gyvenančių pilnose šeimose. Be to, abiejų grupių vaikų percepciniai įgūdžiai menkesni nei interakciniai ir komunikaciniai. Tuo tarpu komunikaciniai įgūdžiai geresni nei percepciniai ir interakciniai. Abiejų tiriamųjų grupių vaikų veiklos organizavimo ir dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai geresni nei veiklos rezultatų vertinimo, dalyvavimo grupės veikloje įgūdžiai geresni nei veiklos organizavimo ir veiklos rezultatų vertinimo. Globos namų vaikų veiklos organizavimo, veiklos rezultatų vertinimo ir darbo grupėje įgūdžiai menkesni nei pilnose šeimose gyvenančių vaikų.

Prasminiai žodžiai: socialiniai įgūdžiai, komunikaciniai įgūdžiai, kontakto palaikymas, interakciniai įgūdžiai.

Įteikta 2009-10-23